

MECHANISMS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF FINANCING SMALL AND MEDIUM BUSINESSES BASED ON FINTECH SOLUTIONS

Karimova Aziza Makhomadrizoyevna,

Doctor of Economics, Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

E-mail: karimova.aziza2105@mail.ru

Tel: +998 93 996 96 96

Mamadiyev Javohir Tora ugli,

Student of Samarkand Institute of Economics and Service

E-mail: mamadiyevjavohir03@gmail.com

Tel: +998 94 644 43 30

Abstract. This scientific article examines the mechanisms for improving the efficiency of financing small and medium-sized enterprises based on fintech solutions. The study analyzes the impact of digital lending, electronic factoring, open banking, artificial intelligence-based credit scoring systems, and digital payment platforms on economic efficiency. Based on the regulatory framework, statistical data, and ongoing reforms aimed at developing fintech infrastructure in the Republic of Uzbekistan, the article identifies existing problems in SME financing and proposes ways to address them.

Keywords: fintech, small business, medium-sized business, digital lending, electronic factoring, open banking, artificial intelligence, credit scoring, digital economy, financial technologies.

FINTEX YECHIMLAR ASOSIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada fintex yechimlar asosida kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyalashtirish samaradorligini oshirish mexanizmlari tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida raqamli kreditlash, elektron faktoring, open banking, sun'iy intellekt asosidagi kredit skoring tizimlari va raqamli to'lov platformalarining iqtisodiy samaradorlikka ta'siri tahlil qilingan. O'zbekiston Respublikasida fintex infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, normativ-huquqiy asoslar hamda statistik ma'lumotlar asosida kichik biznesni moliyalashtirish tizimidagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: fintex, kichik biznes, o'rta biznes, raqamli kreditlash, elektron faktoring, open banking, sun'iy intellekt, kredit skoring, raqamli iqtisodiyot, moliyaviy texnologiyalar.

Kirish. Jahon iqtisodiyotida kichik va o'rta biznes subyektlari iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsiyalarni joriy qilish va ichki bozorni rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlariga bog'liqdir. Ayniqsa, globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlarning transformatsiyasi kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashning yangi mexanizmlarini shakllantirmoqda. Shu nuqtayi nazardan, fintex texnologiyalar asosida moliyalashtirish tizimini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb ilmiy-amaliy masalalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida bank-moliya tizimini modernizatsiya qilish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish hamda tadbirkorlik subyektlariga qulay moliyaviy xizmatlarni taqdim etishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, raqamli to'lov

tizimlari, onlayn kreditlash, elektron faktoring, muqobil kredit skoringi, sun'iy intellekt asosidagi risk baholash tizimlari va open banking mexanizmlarining joriy etilishi moliyalashtirish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan fintex startaplar va tijorat banklari o'rtasida hamkorlikni kengaytirish, kichik biznes uchun raqamli faktoring, tranzaksion ma'lumotlar tahlili va AI asosidagi servislarni rivojlantirish bo'yicha qator tashabbuslar ilgari surilmoqda.

Kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish jarayonida asosiy muammolardan biri kredit resurslariga kirish imkoniyatining cheklanganligi hisoblanadi. An'anaviy bank kreditlash tizimida garov ta'minoti yetishmasligi, moliyaviy hisobotlarning to'liq shakllanmaganligi, yuqori tranzaksion xarajatlar hamda kredit risklarini baholashdagi murakkabliklar kichik biznes subyektlari uchun moliyalashtirishni qiyinlashtiradi. Fintex texnologiyalar esa ushbu muammolarni qisqartirish, moliyaviy xizmatlarning tezkorligi va shaffofligini oshirish imkonini bermoqda. Xususan, raqamli platformalar orqali kredit olish jarayonini avtomatlashtirish, muqobil ma'lumotlar asosida kredit skoringini ishlab chiqish va elektron identifikatsiya tizimlari tadbirkorlar uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanishni sezilarli darajada soddalashtirmoqda.

Fintex texnologiyalarining rivojlanishi nafaqat bank sektorida, balki elektron tijorat, logistika, elektron hisob-kitob va elektron faktoring tizimlarida ham yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. O'zbekistonda elektron faktoring platformalarining joriy etilishi natijasida 2024-yilda faktoring xizmatlari hajmi 1,9 trillion so'mga yetgani hamda ushbu operatsiyalarning 58 %i elektron platformalar orqali amalga oshirilgani fintex xizmatlarining iqtisodiy samaradorligini tasdiqlaydi. Bugungi kunda fintex sektori iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biri bo'lib, raqamli banklar, neobanklar va elektron to'lov tizimlarining faol kengayishi kuzatilmoqda. O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan raqamli bank ekotizimlari va fintex kompaniyalari kichik biznesni kreditlash bozorida yangi model va mexanizmlarni shakllantirmoqda. Jumladan, TBC Uzbekistan tomonidan to'liq raqamli biznes kreditlari joriy etilgani kichik biznes uchun kapitalga kirishni sezilarli ravishda osonlashtirdi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi fintex yechimlar asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish samaradorligini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

O'rganganlik darajasi. Fintex yechimlar asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish masalalari bo'yicha ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, fintexning iqtisodiy o'sishga ta'siri va uni qabul qilishni belgilovchi omillar xorijiy olim Frost J. tomonidan, O'zbekistonda bank xizmatlarini raqamlashtirish, fintex texnologiyalarining ahamiyati va tadbirkorlikni moliyalashtirish mexanizmlari esa mahalliy olimlar Abdullayeva M.A., Ahmedov B.T., Ozodbekov S.N.lar tomonidan o'rganilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tahliliy hisobotlarida fintex xizmatlarini rivojlantirish va tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi holati yoritilgan. [1-10]

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda fintex yechimlar asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish samaradorligini oshirish mexanizmlarini o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni guruhlash va umumlashtirish hamda tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va boshqa rasmiy manbalarning statistik ma'lumotlari hamda xalqaro tajriba asosida tahliliy baholash olib borildi. Tadqiqotda nazariy va amaliy jihatlar uyg'un holda ko'rib chiqilib, olingan natijalar asosida ilmiy xulosalar va amaliy takliflar shakllantirildi.

Asosiy qism. Fintex texnologiyalar moliyaviy xizmatlar ko'rsatishning innovatsion shakli bo'lib, ular axborot texnologiyalarini moliya sektori bilan integratsiyalash orqali xizmatlar

tezkorligi, shaffofligi va ommabopligini oshirishga xizmat qiladi. Fintex tushunchasi dastlab bank xizmatlarini raqamlashtirish bilan bog'liq bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda u raqamli to'lovlar, kraudfanding, peer-to-peer kreditlash, blockchain texnologiyalari, open banking, sun'iy intellekt asosidagi kredit skoringi va elektron faktoring kabi keng ko'lamli moliyaviy instrumentlarni qamrab oladi. Kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyalashtirishda fintex texnologiyalarining ahamiyati bir necha yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchidan, fintex platformalar kredit ajratish jarayonini avtomatlashtirish orqali vaqt va xarajatlarni qisqartiradi. Ikkinchidan, muqobil ma'lumotlardan foydalanish orqali kredit risklarini aniqroq baholash imkoniyati yaratiladi. Uchinchidan, moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengayadi va moliyaviy inklyuziya darajasi oshadi.

An'anaviy bank kreditlash tizimida kredit olish uchun ko'plab hujjatlar, uzoq muddatli tekshiruvlar va yuqori garov ta'minoti talab qilinadi. Fintex platformalar esa tadbirkorning bank tranzaksiyalari, soliq ma'lumotlari, elektron savdo faoliyati va to'lov intizomi asosida avtomatik skoring tizimlarini ishlab chiqadi. Natijada kredit olish jarayoni tezlashadi va inson omiliga bog'liq subyektiv qarorlar kamayadi. Xalqaro amaliyotda fintex texnologiyalari kichik biznesni moliyalashtirishning muhim manbalaridan biriga aylangan. Xususan, Xitoy, Singapur, AQSh va Yevropa mamlakatlarida raqamli kreditlash platformalari kichik biznes subyektlarining asosiy moliyalashtirish kanallaridan biri sifatida shakllangan. Fintex xizmatlari innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, inson kapitaliga investitsiyalarni oshirish va tadbirkorlik faolligini kengaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda ham fintex sektorining rivojlanishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida bank xizmatlarini raqamlashtirish, masofaviy moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish va elektron to'lov infratuzilmasini kengaytirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, Markaziy bank tomonidan open banking elementlarini joriy etish, API texnologiyalarini rivojlantirish va fintex startaplarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha normativ-huquqiy mexanizmlar takomillashtirilmoqda.

Kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishda fintex yechimlarining asosiy yo'nalishlari, ularning mazmuni hamda amaliy qo'llanilishi quyidagi jadvalda umumlashtirilgan (1-jadval).

1-jadval

Fintex yechimlarining kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishdagi o'rni¹

№	Fintex yo'nalishi	Mazmuni	Moliyalashtirishdagi qo'llanilishi
1	Raqamli kreditlash	Kredit olish jarayonini to'liq onlayn shaklga o'tkazuvchi platforma	Masofaviy kredit rasmiylashtirish, tezkor moliyalashtirish
2	Elektron faktoring	Debitorlik qarzlarni raqamli platforma orqali moliyalashtirish	Aylanma mablag', likvidlikni tezkor ta'minlash
3	Open banking	Bank ma'lumotlarini API orqali uchinchi tomonga ulash tizimi	Integratsiyalashgan xizmatlar, risklarni aniq baholash
4	AI kredit skoringi	Sun'iy intellekt asosida muqobil ma'lumotlardan risk baholash	Kredit tarixsiz mijozlarni baholash, skoring

¹Muallif ishlanmasi.

5	Raqamli platformalari to'lov	Elektron to'lov va hisob-kitoblarni amalga oshirish tizimi	Tranzaksion tahlil, marketplace moliyalashtirish
6	Kraudfanding va P2P	Muqobil moliyalashtirishning jamoaviy manbalari	Startaplar va kichik loyihalarni moliyalashtirish

Jadvalda keltirilgan fintex yo'nalishlari kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish tizimining muhim tarkibiy elementlari hisoblanadi va ular moliyaviy xizmatlar tezkorligini oshirish, tranzaksion xarajatlarni kamaytirish hamda moliyaviy inklyuziyani kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Fintex texnologiyalarining kichik biznesni moliyalashtirishdagi eng muhim yo'nalishlaridan biri raqamli kreditlash tizimidir. Raqamli kreditlash platformalari kredit olish jarayonini to'liq onlayn shaklga o'tkazish orqali mijoz va bank o'rtasidagi masofani qisqartiradi. TBC Uzbekistan tomonidan kichik biznes uchun to'liq raqamli kreditlash xizmatining joriy qilinishi bunga yaqqol misol bo'la oladi. Mazkur tizim orqali tadbirkorlar 300 million so'mgacha bo'lgan kreditlarni masofadan turib rasmiylashtirish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Raqamli kreditlash tizimining samaradorligi quyidagi omillar bilan izohlanadi:

- kredit arizalarini ko'rib chiqish muddatining qisqarishi;
- operatsion xarajatlarning kamayishi;
- kredit risklarini tezkor baholash imkoniyati;
- moliyaviy xizmatlarning hududiy qamrovini kengaytirish;
- inson omilining kamayishi.

Fintex texnologiyalarining yana bir muhim yo'nalishi elektron faktoring tizimidir. Faktoring kichik biznes subyektlari uchun aylanma mablag'larni tezkor shakllantirish imkonini beradi. Elektron faktoring platformalari esa ushbu jarayonni avtomatlashtirib, bank va tadbirkor o'rtasidagi operatsiyalarni soddalashtiradi. O'zbekistonda elektron faktoring platformalarining joriy qilinishi natijasida xizmatlar hajmi keskin oshgani kuzatilmoqda. 2024-yilda elektron faktoring operatsiyalarining umumiy hajmi 1,1 trillion so'mni tashkil etgan.

Elektron faktoringning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- likvidlikni tezkor ta'minlash;
- qarzdorlik aylanishini tezlashtirish;
- hujjat aylanishini raqamlashtirish;
- tranzaksion xarajatlarni kamaytirish;
- kichik biznesning moliyaviy barqarorligini oshirish.

Fintex texnologiyalarining samaradorligini oshirishda sun'iy intellekt va big data texnologiyalarining roli ham katta ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt asosidagi kredit skoring tizimlari tadbirkorlarning moliyaviy xatti-harakatlarini chuqur tahlil qilish orqali kredit risklarini aniqroq baholash imkonini beradi. Xalqaro tadqiqotlar AI asosidagi modellar kredit risklarini baholash aniqligini sezilarli oshirishini ko'rsatmoqda.

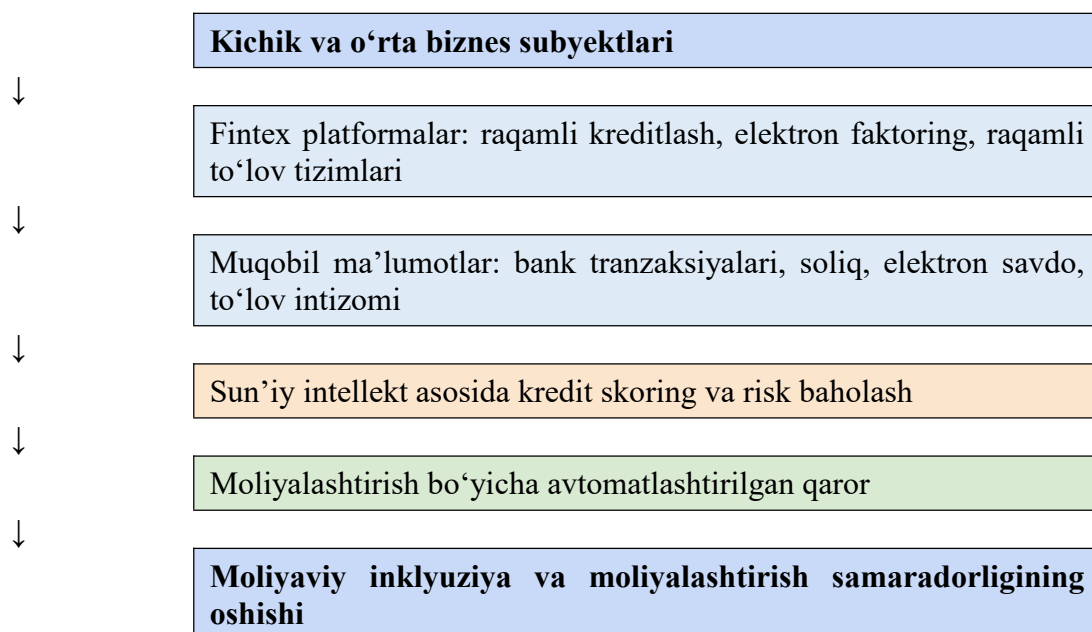
AI asosidagi kredit skoring tizimlari quyidagi ma'lumotlardan foydalanadi:

- bank tranzaksiyalari;
- elektron to'lovlar tarixi;
- soliq ma'lumotlari;
- elektron savdo faoliyati;
- logistika va yetkazib berish ma'lumotlari;
- mobil ilovalar faolligi.

Mazkur yondashuv kredit tarixiga ega bo'lmagan yoki rasmiy moliyaviy hisobotlari yetarli bo'lmagan kichik biznes subyektlari uchun ham kredit olish imkoniyatini yaratadi. Natijada

moliyaviy inklyuziya darajasi oshadi. Open banking tizimi ham fintex infratuzilmasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Open banking bank ma'lumotlarini API texnologiyalari orqali uchinchi tomon xizmatlariga ulash imkonini beradi. Natijada mijozlarga integratsiyalashgan moliyaviy xizmatlar ko'rsatish imkoniyati paydo bo'ladi. Open banking tizimlari banklar va fintex kompaniyalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirib, yangi innovatsion mahsulotlar yaratishga xizmat qiladi. O'zbekistonda fintex ekotizimining rivojlanishi elektron tijorat va raqamli to'lovlar bozorining kengayishi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Uzun kabi raqamli ekotizimlarning rivojlanishi kichik biznes uchun yangi moliyaviy imkoniyatlarni shakllantirmoqda. 2024-yilda Uzun ekotizimining oylik foydalanuvchilari soni 16 millionga yetgani hamda elektron savdo hajmi 2,4 barobar oshgani mamlakatda raqamli iqtisodiyotning faol rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Fintex yechimlar asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish jarayonining bosqichma-bosqich ishlash mexanizmi quyidagi sxemada keltirilgan (1-rasm).

1-rasm. Fintex yechimlar asosida KO'B ni moliyalashtirish mexanizmi sxemasi²

Mazkur sxema fintex yechimlar asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish jarayonining bosqichma-bosqich tashkil etilish mexanizmini aks ettiradi. Tadbirkorlik subyektlari fintex platformalar orqali tizimga ulanadi, ularning moliyaviy faoliyati to'g'risidagi muqobil ma'lumotlar jamlanib, sun'iy intellekt asosida tahlil qilinadi. Natijada tizim mijozning kreditga layoqatligini avtomatik baholaydi va moliyalashtirish bo'yicha tezkor qaror shakllantiradi. Bu esa kredit tarixiga ega bo'lmagan subyektlar uchun ham moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatini yaratib, moliyaviy inklyuziya darajasini oshiradi.

Raqamli platformalar kichik biznes subyektlariga quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- onlayn savdo kanallariga chiqish;
- elektron to'lovlardan foydalanish;
- qisqa muddatli aylanma mablag' kreditlari olish;
- marketplace asosida biznes yuritish;
- mijozlar bazasini kengaytirish.

²Muallif ishlanmasi.

Biroq fintex texnologiyalarini rivojlantirish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Birinchidan, kiberxavfsizlik masalalari dolzarbligicha qolmoqda. Moliyaviy ma'lumotlarning himoyasi va foydalanuvchi identifikatsiyasi tizimlarining ishonchligi fintex tizimlarining barqaror faoliyat yuritishi uchun muhim omildir. Ikkinchidan, hududlar kesimida raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanganligi moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi. Uchinchidan, ayrim kichik biznes subyektlarining raqamli savodxonligi pastligi fintex xizmatlaridan samarali foydalanishga to'sqinlik qiladi. Shuningdek, normativ-huquqiy bazani yanada takomillashtirish zarurati mavjud. Fintex sektorining tez rivojlanishi yangi turdagi moliyaviy xizmatlar va risklarni yuzaga keltirmoqda. Shu sababli regulyator organlar tomonidan moslashuvchan va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi huquqiy muhitni shakllantirish muhim hisoblanadi. Regulyator sandbox mexanizmlarini joriy etish, elektron identifikatsiya tizimlarini takomillashtirish va ma'lumotlar almashinuvini standartlashtirish fintex sektorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kichik va o'rta biznesni fintex asosida moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun quyidagi mexanizmlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

- sun'iy intellekt asosidagi kredit skoring tizimlarini keng joriy etish;
- elektron faktoring va kraudfanding platformalarini rivojlantirish;
- open banking infratuzilmasini takomillashtirish;
- fintex startaplarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash;
- moliyaviy savodxonlik va raqamli kompetensiyalarni oshirish;
- hududlarda raqamli infratuzilmani rivojlantirish;
- fintech-bank hamkorligini kengaytirish.

Shuningdek, tijorat banklari va fintex kompaniyalari o'rtasida strategik hamkorlikni kuchaytirish zarur. Chunki banklar moliyaviy resurslar va regulyativ tajribaga ega bo'lsa, fintex kompaniyalari innovatsion texnologiyalar va moslashuvchan biznes modellarini taklif qiladi. Ularning integratsiyasi kichik biznes uchun yanada qulay va samarali moliyalashtirish tizimini yaratadi.

Xulosa va takliflar. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va moliyaviy texnologiyalarning keng joriy etilishi kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Fintex texnologiyalar moliyaviy xizmatlar tezkorligi, shaffofligi va ommabopligini oshirish orqali tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Raqamli kreditlash, elektron faktoring, open banking va sun'iy intellekt asosidagi kredit skoring tizimlari kichik biznesni moliyalashtirish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu texnologiyalar kredit ajratish muddatini qisqartiradi, tranzaksion xarajatlarni kamaytiradi hamda kredit risklarini aniqroq baholash imkonini yaratadi.

O'zbekistonda fintex sektorining faol rivojlanishi kichik biznesni qo'llab-quvvatlash uchun yangi imkoniyatlarni shakllantirmoqda. Elektron faktoring platformalari, raqamli bank xizmatlari va marketplace ekotizimlarining kengayishi tadbirkorlarning moliyaviy barqarorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, kiberxavfsizlikni mustahkamlash va raqamli savodxonlikni oshirish fintex sektorining barqaror rivojlanishida muhim omil bo'lib qolmoqda. Kelgusida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlarga e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir:

- fintex-bank integratsiyasini chuqurlashtirish;
- AI asosidagi skoring tizimlarini rivojlantirish;
- open banking infratuzilmasini kengaytirish;
- innovatsion fintex startaplarni qo'llab-quvvatlash;
- kiberxavfsizlik va ma'lumotlar himoyasini mustahkamlash;
- raqamli savodxonlikni oshirish.

Mazkur chora-tadbirlar mamlakatda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, investitsion faollikni oshirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva M.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank xizmatlarini modernizatsiya qilish masalalari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2023. – № 6(2). – 44–53-betlar.
2. Ahmedov B.T. Kichik biznesni moliyalashtirishda fintex texnologiyalarining ahamiyati // Moliya va bank ishi. – 2022. – № 4(1). – 71–79-betlar.
3. Frost J. The Economic Forces Driving FinTech Adoption Across Countries // Bank for International Settlements Working Papers. – 2020. – № 838. – P. 1–36.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida".
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. O'zbekiston bank tizimida fintex xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha hisobot. – Toshkent, 2024.
7. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi holati bo'yicha tahliliy ma'lumotlar. – Toshkent, 2024.
8. O'zbekiston Respublikasi "To'lovlar va to'lov tizimlari to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-578-son, 2019-yil 1-noyabr.
9. O'zbekiston Respublikasi "Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-792-son, 2022-yil 29-sentabr.
10. Ozodbekov S.N. Fintech xizmatlari asosida tadbirkorlikni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish // Biznes-ekspert. – 2023. – № 7(3). – 19–27-betlar.